Dijital Gazetelerde Cinayet Haberlerinin Sunumu: Türkiye Özelinde Bir Araştırma*

Doç. Dr. Mehmet Şükrü Nar

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4726-3126>

Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Artvin – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 17.10.2021

Kabul: 29.12.2021

On-line Yayın: 31.12.2021

Anahtar Kelimeler

Dijital Gazetecilik
İnternet Gazeteciliği
Cinayet Haberleri
Suç
Şiddet

Araştırma Makalesi

* “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53870>

Öz

Yapılan çok sayıda araştırmada, şiddet ve suça yönelik içeriklerin görsel medya araçları ile alındığını göstermektedir. Bu nedenle izleyicilerin şiddet içerikli bir medyaya maruz kalmasının saldırgan, şiddet içeren bir davranışa neden olup olmadığı kamuoyunda tartışma konusu olmaktadır. Zira gündemi belirleyen haberlerden, çizgi filmlere, dizilere, video oyunlarına, hatta reklamlara kadar her alanda şiddetle karşılaşmaktadır. Bir anlamda şiddet ve sonucu suç olan eylemler bu programlar aracılığıyla öğretilmektedir. Sadece şiddetin magazinleştirildiği ve ayrıntılı olarak tartışıldığı saatlerce süren televizyon programları mevcuttur. Bu çalışmanın amacı, internet haberciliğinin cinayet suçları üzerindeki etkisini analiz etmektir. Çalışmanın veri seti, 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2020 tarihleri arasında Hürriyet, Sözcü ve Sabah gazetelerinin internet sayfalarında yer alan cinayet haberleridir. Köşe yazısı, yorum vb. metinler analiz dışı tutulmuştur. Tekrarlanan haberler elendikten sonra araştırma konusunu içeren 544 haber metni içerik, anlatım şekli, mağdurun ve failin yaşı ve cinsiyeti, görsellik, failin mağdura yakınlık derecesi, haber başlığının sunumu gibi temalar üzerinden incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada ilk aşamada metinlerden ve görsellerden elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılarak (frekans dağılımı) sayılabilen ve ölçülebilen oranlara dönüştürülmüştür. Ardından nicel analiz ile betimlenen ve sınıflanan kavram ve temalar nitel içerik analiz ile derinlemesine incelenerek yorumlanmıştır. Dijital gazetelerde yer alan haberlerin, cinayet suçuna neden olabileceğine yönelik tam bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak haberlerin sunumunda; kişisel yoruma yer verilmesi, abartılı ifadelerin kullanımı, olayın ayrıntılı anlatımı, mağduru güçsüz gösteren tanımlayıcı unsurlara yer verilmesi, olayın gerekçelendirilmesi, cinayet suçunu normalleştirerek suça teşvik edici bir etkiye sahip olabileceği sonucuna varılmıştır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Nar, M. Ş. (2021). Dijital Gazetelerde Cinayet Haberlerinin Sunumu: Türkiye Özelinde Bir Araştırma. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88): 243-258.

The Presentation of Murder News in Digital Newspapers: A Study Specific to Turkey*

Assoc. Prof. Dr. Mehmet Şükrü Nar

Artvin Coruh University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology, Artvin – TURKEY

Article History

Submitted: 17.10.2021

Accepted: 29.12.2021

Published Online: 31.12.2021

Keywords

Digital Journalism

Internet Journalism

Murder News

Crime

Violence

Research Article

* Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53870>**Abstract**

Several studies reported that violent and criminal content is frequently broadcasted on visual media networks. Thus, the public debate whether the exposure of the audience to violent media content leads to aggressive, violent behavior has been prevalent. Because violence could be observed in current news reports, as well as in cartoons, TV series, video games, and even commercials. In a sense, these shows instruct violent criminal acts. Hours of television programs where violence is tabloidized and discussed in detail are on the air every day. The purpose of this study is to analyze the impact of internet journalism on the rate of murders. The data set of the study is constituted of news about murder on the internet pages newspapers in Turkey, Hürriyet, Sözcü, and Sabah, between January 1, 2020 and December 31, 2020. Columns, comments, and similar texts were left outside the scope of the analysis. After eliminating repetitions, 544 news texts that covered the research subject were examined with respect to the context, the narration form, the ages and genders of the victim and offender, the visual element, the connection of the offender to the victim, the presentation of the headline, and similar themes. Content analysis was used as the research method. In the first stage of the research, data obtained from texts and images were converted into countable and measurable ratios by using descriptive statistical methods (frequency distribution). Afterwards, the concepts and themes depicted and classified with quantitative analysis were interpreted by a more in-depth qualitative content analysis. The conclusion that news on digital newspapers could cause the crime of murder was not reached. However, it was concluded that including personal interpretation in the presentation of news, using exaggerated expressions, giving a detailed account of the event, and using descriptive particulars that cause the victim to be seen as weak create a justification of the event that can normalize the murder and can have the impact of promoting the crime.

GİRİŞ

Suç olgusu insanlık tarihi kadar eskidir ve insanlar için kaçınılmaz bir gerçekliktir. Kimi suçlar örf ve ahlaka kimi suçlar yasalara kimi suçlarsa tüm insanlığa karşı yapılır. Suçlar bireysel olabileceği gibi suçun niteliği ve türüne göre kolektif olarak da işlenebilir. Suçun pek çok nedeni bulunur ve nedenlerine yönelik birçok teori geliştirilir. Esasen ilkel toplumdan bu yana suçun öznesi değişmemiştir. Bir tarafta fail(ler) diğer tarafta ise mağdur(lar) bulunur. Değişen ise suça neden olan koşullardır. Diğer yandan, suç kavramının terminolojik karşılığının ne olduğu ya da içeriğindeki kapsayıcı özelliklerin neler olması gerektiğine yönelik bir anlam karmaşası yaşanmaktadır. Suç ve şiddet kavramları gündelik yaşamda aynı terimler gibi birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bilimsel ve kriminal olarak suç ya da şiddet suçu terimleri biraz daha öne çıkmaktadır. Ya da suç kavramı daha kapsayıcı görünmektedir. En azından yasalarda “suç” kavramının bir karşılığı bulunmaktadır. Aslında her şiddet davranışı aynı zamanda bir suç değil midir? (Zimring ve Hawkins, 1996). Kişiye ya da topluma yapılan fiziki veya sözlü hak eder mi? Yapılan bir şiddet eylemi vardır ve bunun mutlaka bir karşılığı olmalıdır. Toplumun değer yargıları da bu noktada önemlidir. Neticede eylemi yapanın yaptığı şiddetten dolayı yasalarca ceza almaması onun suç işlemediği manasına gelmez. Yapılan eylemi ve suçun niteliğini ortadan kaldırmaz.

Her suç, şiddet ögesi de içermeyebilir (Zimring ve Hawkins, 1996). Örneğin bilişim suçunda ortada fiziksel bir müdahale olmasa hatta taraflar birbirini tanımasa ve görmese de mağdur, hem ekonomik hem de psikolojik ve sosyal yönden zarar görebilir. Ya da para aklama ve kaçakçılık suçlarında doğrudan bir şiddet eylemi olmayabilir. Ancak bu suç türleri, uzun veya kısa vadede ülkenin gelir kaybı yaşamasına ve toplumun bir kısmında veya genelinde ekonomik yoksunluğa neden olabilir. Bu durumda suçun ekonomik, psikolojik ve sosyal boyutundan bahsedilebilir. Keza her şiddet ögesi de suç olmayabilir. Örneğin kadına fiziksel şiddet uygulanması geleneksel toplumlarda hatta gelişmiş toplumlarda bile çoğu kez aile içi basit bir olay ya da gerekli bir disiplin önlemi olarak görülürken, bazı toplumlarda ise şiddet suçu olarak değerlendirilir ve yasalara göre yaptırım uygulanır. Bu anlamda bir şiddet eyleminin suç olup olmadığına karar veren toplumların kültürel ve yazılı hukuku olmaktadır.

Genel anlamda şiddet suçu yaralama, ölüm, psikolojik zarar ile sonuçlanan/sonuçlanma ihtimali yüksek olan, kişinin kendisine ya da başkasına(larına) zarar vermek amacıyla uyguladığı bir davranış biçimidir (World Health Organization, 2002). Dolayısıyla sözlü bir eylemden, tehdit, basit bir yaralama ve cinayet suçuna kadar birbiriyle ilişkili pek çok davranış biçimi bu kapsamda değerlendirilebilir. Psikolojik (tehditle korkutma, aşağılama, küçük düşürme...), ekonomik (mala zarar verme ve el koyma, kişiyi ekonomik olarak mahrum bırakma), cinsel (kişinin rızası olmadan ilişkiye girme), kültürel (suçun toplumsal değer yargılarına göre belirlenmesi) ve fiziksel (kasıtlı olarak bir kişinin vücuduna zarar vermek) olmak üzere şiddet suçunun birçok türü bulunur. Ayrıca bir şiddet suçu, sadece psikolojik ya da fiziksel olabileceği gibi tüm eylem türlerini de içeriğinde barındırabilir (Nar, 2014). Örneğin bir yaralama, soygun ya da cinsel saldırı eylemi korku ve tehdit unsurlarını içermesi nedeniyle aynı zamanda psikolojik şiddet suçudur. Ya da insan ticareti ve kaçakçılık gibi örgütlü suçlar ya da kadına yönelik şiddet eylemi varsayılan şiddet türlerinin tümünü kapsayabilir.

Dünya genelinde, 2000’li yıllardan itibaren şiddet suçu oranlarında inanılmaz bir artış yaşanmaktadır. Küresel ölçekte her yıl 1.6 milyon fazla insan şiddet nedeniyle ölmektedir. İç çatışmalar ve savaşların dışındaki ölümlerin yaklaşık % 80’i şiddet kaynaklıdır. Birleşmiş Milletler verilerine göre 2012’de yarım milyondan fazla insanın ölümüne şiddet suçu neden olmuştur. Ölümlerin birçoğunda fiziksel şiddet ile birlikte cinsel ve psikolojik şiddet de görülmektedir (SaferSpaces, 2020). Veriler incelendiğinde aile içi kadına ve çocuğa yönelik şiddet suçu en sık karşılaşılan davranış biçimidir. Küresel tahminler dünyadaki kadınların yaşamları boyunca yaklaşık % 35’i fiziksel ya da cinsel şiddete

uğradığını göstermektedir. Şiddetin ortalama % 30'u ve cinayetlerin % 38'inden daha fazlası (World Health Organization, 2021), kimi kaynaklara göre ise %58'e yakın bir oran yakın partner (eski eş, eski sevgili ya da aile üyesi) tarafından işlenmektedir. En son 2017 yılı verilerine göre dünya genelinde kasıtlı öldürülen kişi sayısı 463.821 ve bu sayının içerisinde öldürülen kadın ve kız çocuğu sayısı yaklaşık 87.000'dir (UNODC, 2019). Benzer şekilde Türkiye'de de son dönemlerde aile içi kadına yönelik şiddet suçları artarak devam etmektedir. Türkiye'de en az bir kez evlenmiş kadınların %36'sı bir eş/partnerin şiddetine uğramaktadır. Evlenen kadınların psikolojik şiddet görme oranı ise % 44'tür (Palmen vd., 2020). Suç istatistiklerine göre şiddet suçlarının genel düzeyi ve bu suçlar içinde kadına yönelik cinayet suçlarında bir önceki yıla göre önemli ölçüde artış yaşanmıştır. Örneğin 2020 yılının en son verilerine göre Türkiye'de 300 kadın öldürülürken, 171 kadın ise şüpheli şekilde ölü olarak bulunmuştur (Kadın Cinayetlerini Durduracağız, 2021; Wikipedia, 2021).

Grafik 1. Yıllara Göre Kadın Cinayeti Sayısı

Şiddet suçunun ekonomik, genetik, sosyal ve kültürel olmak üzere birçok nedeni bulunmaktadır. Karma bir şiddet ve suç nedeninden de söz edilebilir. Araştırmalar, gelir eşitsizliği ve işsizlik oranları ile şiddet suçu arasında anlamlı ilişki olduğuna yönelik bulguları desteklemektedir. Buna göre gelir düzeyi düşük kesimlerin şiddet suçuna daha eğilimli olduğu söylenebilir (Choe, 2008; Kelly, 2000). Poligenetik, düşük frekanslı çekinik genler, kalıcı bir antisosyal davranışa ve düşük oranda bir şiddete yol açabilir. Ancak genetik faktörler tek başına şiddetin gerekçesini oluşturmaz. Hem çevresel hem de kalıtsal faktörlerin beraber kullanımı şiddeti destekleyici daha güçlü bir kanıt olarak sunulabilir (Morley ve Hall, 2003; Ishikawa ve Raine, 2002; Wertz vd., 2018). Aynı zamanda bu tür suçlar kültürel gerekçelerle de ilişkilidir. Kadına ve çocuğa töre ya da namus gerekçesiyle fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet uygulanması; Kuzey Irak, Pakistan, Afganistan gibi bazı geleneksel toplumlarda görülen kadın sünneti; küçük yaşta evlendirilmesi; bazı ilkel ve geleneksel toplumlarda yaşlıların ölüme terk edilmesi; alt-kültür gruplarının ortak anlam, simge ve değerler etrafında bir araya gelerek oluşturduğu çete, terör örgütleri gibi illegal yapılanmalar ve futbol holiganları vb. uygulamalar, şiddetin kültürel yönünü temsil etmektedir (Nar, 2014). Örneğin Meksika'da yaşam kalitesinin düşüklüğü ve şiddet suçu oranlarının artmasına rağmen insanlar arasında mutluluk endeksinin yüksek olması, oluşan ve yerleşik hale gelen suç kültürü ile açıklanabilir (Nar ve Nar, 2019). Bunun yanında neredeyse tüm toplumlarda kitle iletişim araçları da şiddetin diğer bir nedeni olarak gösterilmektedir.

Şiddet, Suç ve Kitle İletişim Araçları

Günümüzde aile ve sosyal ilişkilerin zayıfladığı, teknolojik gelişmelere bağlı olarak kitle iletişim araçlarının gündelik yaşamda daha öncül olduğu bir dönem yaşanmaktadır. İnsanların bilişsel süreçleri ve yaşam alanı başta internet olmak üzere filmler, diziler, cep telefonu, oyunlar gibi görsel ve işitsel araçlar ile kuşatılmaktadır. Bir anlamda medya (internet haberciliği) ile kurgulanan sanal gerçeklik gerçek yaşamın bir parçası olmaktadır. Dahası asli amacı kamuoyunu bilgilendirmek olan kitle iletişim araçları kapitalist anlayışın bir sonucu olarak ticari metaya dönüşmekte ve kâra odaklanmaktadır. Örneğin internette hangi haberi okumaya kalksanız periyodik olarak tekrarlanan ve ayrıntılı olarak anlatılan “kadına yönelik cinayet” haberleri yer almaktadır. Bu şekilde medya, sıklıkla gündeme taşıdığı şiddet suçlarıyla kamuoyunda tercih edilme yüzdesini (reytingini) artırmayı hedeflemektedir. Artık bir suçun toplum tarafından kabulü ya da reddi aşamasında bile kitle iletişim araçları temel belirleyici haline gelmektedir. Bu nedenle son zamanlarda artan şiddet suçlarında kitle iletişim araçlarının, özelde dijital gazeteciliğin şiddet suçuna ya da bir suç kültürüne neden olup olmadığı tartışma konusu olmaktadır.

Bakıldığında filmler, oyunlar, internet ağı, cep telefonu vb. kitle iletişim araçları kullanıcılar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Görsel medya neredeyse gündelik yaşamın her alanını kuşatmaktadır. Belki de bu yaşananlar günümüz yüzyılın olağan bir işleyişidir. Sohbet kültürü (geleneksel komşu ve arkadaş söyleşileri) yerini internet ve telefon kullanımına bırakmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler bu etkiye daha açıktır. Neredeyse her çocuk doğumdan kısa bir süre sonra görsel medya ve cep telefonu gibi araçlarla tanışmakta ve büyümektedir. Bilişsel yönü gelişsin ya da zaman geçirmesi için bu tür araçların kullanımı teşvik dahi edilmektedir.

Araştırmalara göre insanlar, vakit geçirme aracı olarak en fazla televizyon ve interneti tercih etmektedir. Özellikle başta televizyon ve internet ağı olmak üzere gazete ve dergi gibi görsel kitle iletişim araçları geniş kitlelere ulaşmada oldukça etkilidir. Görsel medyada kamuoyuyla paylaşılanlar bilgi ve haberler, daha çok kamusal ve siyasal olarak gözüксе de arka plandaki ana kaynaklardan biri şiddete dayalı haberlerdir. Bu nedenle bireylerin şiddet içerikli bir medyaya maruz kalmasının saldırgan, şiddet içeren bir davranışa neden olup olmadığı kamuoyunda tartışma konusu olmaktadır. Zira gündemi belirleyen haberlerden, çizgi filmlere, dizilere, oyunlara, reklamlara kadar her alanda şiddetle karşılaşmaktadır (Callanan, 2012; Ceyhan, 2014; Ericson, 1991; Reiner, 2007; Surette, 2010). Haber üretiminde şiddet ve suç içerikli yayınların yapılması öncelikli hale gelmektedir (Medya Takip Merkezi, 2021). Medyanın gerekçesi ise talep olan her şeyi haber yaparız mantığıdır. Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi’nin 2020 yılı verilerine göre 4 saat 33 dakika ile Türkiye, televizyon izleme alışkanlığında 2 saat 54 dakika olan dünya ortalamasının üzerine çıkmıştır (Independent, 2021). İzleyicilerin ilk tercihi ise haberler, diziler ve suç analizi adı altında yapılan programlardır (RTÜK, 2018). Keza TÜİK’in 2020 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre Türkiye’de internet kullanım oranı 16-74 yaş grubu bireylerde %79’dur (Sözcü, 2020). Böylesi bir sonuç bireylerin medya aracılığıyla şiddete ve suça neden olan davranışlarla daha fazla karşılaştığını göstermektedir.

Kitle iletişim araçlarının şiddet suçuna neden olduğuna yönelik tartışmalar ise genellikle iki yönlüdür. Bazı araştırmacılar izleyici kitlesinin, özellikle çocukların ve gençlerin görsel medyada şiddet içerikli haberlerle sık karşılaşmasının şiddet ve suç davranışını artırdığını söylerken (Anderson vd., 2003; Donnerstein ve Linz, 1995; Huesmann, 2007; Murray, 2008), bazı araştırmacılar ise böyle bir bulguyu desteklemediklerini bulunan sonuçların kayda değer olmadığını belirtmektedir (Ericson, 1991; Ferguson, 2010; Olson, 2004; Savage, 2004). Kitle iletişim araçları, insanların bilişsel sürecini etkileyerek zihinleri kontrol edebilen oldukça başarılı araçlardır. Zira günün teknolojik koşullarında kitle iletişim araçlarının etki alanı her geçen gün daha da artmaktadır. Yapılan çok sayıda araştırmaya göre insanlar,

vaktinin pek çoğunu internet, cep telefonu ve televizyon gibi kitle iletişim araçları ile geçirmektedir. Doğal olarak şiddetin varlığını bireyler, kişisel deneyimden ya da sosyal çevreden ziyade medya aracılığı ile öğrenmektedir. Gündelik hayatta iletişim araçları ile kitlelere sunulan algılar, davranış ve tutumlar şiddet içerikli olabilmektedir. Filmler, diziler, haber programları, çizgi filmlerde bile şiddet içerikli öğeler izleyiciye sunulmaktadır. Bir anlamda şiddet ve sonucu suç olan eylemler bu programlar aracılığıyla öğretilmektedir. Sadece şiddetin magazinleştirildiği ve ayrıntılı olarak tartışıldığı saatlerce süren televizyon programları mevcuttur. İnsanlar arasında oluşan suç algısı da sunulan haberlere göre şekillenebilmektedir. Örneğin Amerikan Tıp Birliği (*American Medical Association-AMA*), psikiyartist Brandon Centerwall'ın sekiz yıllık araştırma raporuna atıf yaparak bireyin defalarca şiddet içerikli filmlere maruz kalmasının saldırganlık davranışına neden olabileceğini bildirmektedir. Hatta AMA, ABD'de 10.000 den daha fazla sayıdaki cinayet artışının sorumlusu olarak şiddet içerikli medyayı görmektedir (Centerwall, 1992; Jensen, 2001; Warburton, 2014).

Araştırmanın Önemi ve Amacı

İçinde yaşadığımız dönemde, kitle iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı ve yeni gelişmeler bilgiye erişimi ve bilginin paylaşımını kolaylaştırmıştır. Bir haber internet ağı ile çok kısa zamanda ve kolaylıkla, mekân ve zaman sınırlaması olmadan okuyucuya aktarılabilir. Bu durum internet haberciliğinin önemini ve tercih edilme oranını artırmıştır. İnternet gazeteciliği, işlem maliyetlerinin düşük olması, kolay erişimin sağlanması, anlık paylaşımında bulunabilme vb. nedenlerle geleneksel haberciliğe göre oldukça avantajlıdır. Ancak internet ortamında bir haberin kolay ve hızlı sunumu, okuyucu üzerinde bilgi kirliliğine neden olabilir. Örneğin gazetelerin web sitesinde yer alan bir haber, doğru, yanlış ya da eksik olduğuna bakılmaksızın farklı şekilde ve yorumlarla karşımıza çıkabilir. Bunun açık örneğini kamuoyunda sıklıkla gündeme gelen cinayet haberlerinde görmek mümkündür.

Çalışma, internet haberciliğinin cinayet suçları üzerinde etkisinin olup olmadığını tartışması bakımından önem taşımaktadır. Aynı zamanda bu araştırma, cinayet suçları gibi okuyucu kitlesinin hassas olduğu bu tür haberlerin sunumunda, internet haberciliği yapan gazetelerin daha duyarlı olması noktasında farkındalık sağlayabilir. Bu çalışmanın amacı, dijital/internet gazeteciliğinin, suça neden olan davranışta etkisinin olup olmadığını örnek uygulamalarla Türkiye özelinde tartışma konusu etmektir. Diğer bir deyişle bu araştırma Sözcü, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin cinayet suçlarını, internet haberciliğinde nasıl ve ne şekilde sunduğunu içerik analizi yöntemi ile incelemektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Haberlerin içeriğini oluşturan temel özellikler nelerdir?
- Haberlere konu olan mağdur ve faile ilişkin veriler nelerdir?
- Haberlerde fotoğraflar/görsel malzemeler hangi sıklıkla kullanılır?
- Haberler suçu öğretmekte midir?
- Yapılan haberler suçu sıradanlaştırır mı?
- Yapılan haberler suçu teşvik edici midir?

METODOLOJİ

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de yayınlanan ulusal nitelikteki gazetelerin web sayfalarında yer alan cinayet haberleri oluşturmaktadır. İnternette toplanan bilgiler, bazı yönlerden tartışılabilir da insanların düşüncelerini ve algılarını ölçebilmek ve hangi bilginin ne sıklıkta paylaşıldığını belirlemek için önemli bir veri kaynağı olabilmektedir. Çalışmanın veri seti, üç ulusal gazetenin 1 Ocak 2020- 31 Aralık 2020 tarihleri arasında internet sayfalarında "kasten insan öldürme suçu" konu olan haberlerdir. Araştırma, veri tabanının geniş olması nedeniyle internet haberciliğinde en çok tercih edilen Sözcü, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin web sitelerinde sunulan cinayet haberleri ile

sınırlandırılmıştır (Ajans PR, 2021). Bu nedenle yerel ve ulusal düzeyde yayın yapan diğer gazetelerin internet siteleri analiz dışı tutulmuştur.

Araştırma yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi insan davranışlarının anlaşılmasında ve elde edilen verilerin detaylı olarak incelenmesine olanak sağlayan bir çözümleme yöntemidir. İçerik analizi yöntemi ile araştırmanın amacına uygun olarak gazete, dergi, mecmua, makale, video, fotoğraf, kitap gibi yazılı, görsel ve işitsel birçok materyal sayısallaştırılarak ve belirli temalar altında sınıflandırılarak analiz edilebilir (Cohen vd., 2007; Corbin ve Strauss, 2008).

Araştırmanın ilk aşamasında Hürriyet, Sözcü ve Sabah gazetelerinin internet veri tabanına “kasten insan öldürme” anahtar sözcüğü yazılarak hükmü kesinleşen tüm haberler gazetelere göre sınıflandırılmıştır. Köşe yazısı, yorum vb. metinler analiz dışı tutulmuştur. Her bir gazete için tekrarlanan haberler elendikten sonra araştırma konusunu içeren toplam 544 haber metni içerik, anlatım şekli, mağdurun ve failin yaşı ve cinsiyeti, görsellik, failin mağdura yakınlık derecesi, haber başlığının sunumu vb. temalar üzerinden incelenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında metinlerden ve görsellerden elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılarak (frekans dağılımı) sayılabilen ve ölçülebilen oranlara dönüştürülmüştür. Ardından nicel analiz ile sınıflanan ve yorumlanan kavram ve temalar, nitel içerik analiz ile daha derinlemesine incelenerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Şiddet suçunun nedenleri kadar suçun kamuoyuna aktarılma biçimi de önemlidir. Özellikle görsel medyanın suçu haber yapma şekli ve haberlerde kullandığı dil insanların suç algısını etkileyebilmektedir. Kitle iletişim araçları bir olayı okuyucuya sunarken, öncelikli olarak olayın içeriği hakkında (tarafra ait demografik veriler, olayın nasıl ve nerede olduğu şeklinde...) temel bilgilerin yer aldığı ya da sorunun çözümüne yönelik bilgilendirme amaçlı haberlere yer verir. Aynı olarak okuyucunun ilgisini çekmek ve merak uyandırmak için haberin içeriğinde gerilim, çatışma, acı, tehlike, korkutucu öğelerin olduğu, dramatik-trajik özellik gösteren vahim olan haberler yer alır (Ceyhan, 2014; Erdoğan, 2006; Gökulu, 2020; Tokgöz, 2019). Cinayet, intihar ya da uçak kazası gibi haberler, okuyucu üzerinde negatif ve dramatik bir etki bırakan, dikkat çekici ve etkisi oldukça fazla olan haberlerdir (Burton, 1995). Bazen de bir suçu olduğundan farklı gösterebilen, şiddeti gereksizce ve amacı dışında ayrıntılı olarak işleyen, olumsuz nitelikli olabilen sansasyonel ve abartılı haberler bulunur. Bu tür haber metinlerinde kullanılan dil, acı ve hüznün gibi olumsuz duyguları vurgulamasının yanında (Timisi ve Dursun, 2003) suçu sıradanlaştırarak olağan bir olay gibi anlatır. Bu nitelikteki haberler, olay yerini ve saatini, suçun nedenini, oluşum sürecini, suç aletini, faili ve mağduru ilgi çekici bir manşetle ve öyküleyici bir anlatımla okuyucuya sunar. Bir anlamda suçun nasıl işlendiği, sunulan haberle detaylı bir şekilde faile öğretilir. Çoğu zaman bu tarz haberler yapılırken görsel etnografiden de yararlanılır ve aynı haber periyodik sıklıkla yinelenir.

Nicel İçerik Analize Yönelik Bulgular

Belirlenen dönem aralığında “kasten insan öldürme” suçu ile internet medyasında toplam 544 haber yer almıştır. Konu ile ilgili haberlerin gazetelere göre dağılımı ve yaklaşık oranları şöyledir. Sabah gazetesi 277 (%50,9), Hürriyet gazetesi 160 (%29,4) ve 107 (%19,7) haber Sözcü gazetesine aittir. Sabah gazetesi, “kasten insan öldürme” haberlerine diğer iki gazetenin toplam oranından daha fazla yer vermiştir. Mağdur ve faile yönelik demografik veriler incelendiğinde kasten insan öldürme suçuna % 52,2 oran ile en çok karşılaşılan kitle kadınlardır. Buna karşılık insan öldürme suçunu işleyen % 92,8 ile yüksek bir oranla erkeklerdir. Erkeklerin insan öldürme suç oranı kadınlara göre yaklaşık 13 kat daha fazladır. Avrupa Konseyi 2020 Ceza İstatistik Raporuna göre de Türkiye’de cezaevlerinde erkek tutuklu ve hükümlü mahkûm sayısı, kadın tutuklu ve hükümlü sayısının yaklaşık 25 katıdır (DW.COM, 2021).

Özellikle ataerkil aile yapısı, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığı gerekçelendirerek kadınlara ev işleri ve çocuk bakmak gibi sınırlı bir sosyal yaşam tanırken, erkeklere ise ev geçindirmek misyonu ile daha geniş bir hareket alanı tanımıştır. Bu durum kadınların sosyal yaşama daha az katılmasına, erkeğin ise baskın ve güçlü bir karakter olarak yetiştirilmesine neden olmuştur.

Tablo 1. Mağdur ve Faile Ait Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

Göstergeler		Maktul		Fail	
		n	%	N	%
Cinsiyet	Kadın	153	52,2	21	7,2
	Erkek	140	47,8	269	92,8
Yaş	1-10	7	3,3	-	-
	10-19	18	8,7	13	7,3
	20-25	35	17,0	31	17,4
	26-30	22	10,7	25	14,0
	31-35	23	11,1	20	11,2
	36-40	29	14,0	28	15,8
	41-45	21	10,1	22	12,3
	46-50	17	8,2	15	8,4
	51-55	11	5,3	10	5,7
	55 yaş ve üstü	24	11,6	14	7,9

Verilere göre hem suça maruz kalan (%17,0) hem de suç işleyen (%17,4) daha ziyade 20-25 yaş aralığında yer alan genç bireylerdir (Tablo 1). Türkiye nüfusunun büyük oranda genç bireylerden oluştuğunu düşündüğümüzde bu sonuç beklenebilir.

Haberlerin İçeriğine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

Yazılı ve görsel medyada bir haberin içeriğini oluşturan; anlatım şekli, görseller, yaş, haberin başlığı gibi tanımlayıcı öğeler bir haberin okuyucu kitlesinde karşılık bulması ve okunabilirlik oranını artırmak için gerekli özelliklerdir.

Tablo 2. Haber Metninin Suçu Anlatım Şekli

Anlatımlar	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Doğrudan anlatım	7	4	-
Dolaylı anlatım	34	61	42
Hikâyeci anlatım	-	1	7
Hikâyeci ve dolaylı anlatım	66	94	228
Toplam	107	160	277

Genellikle muhabir, bir suç haberini okuyucuya sunarken olaya tanık olmuşçasına bir izlenim vermeye çalışır. Haberin ilgi çekici ve etkileyici olması için okuyucunun zihninde olayı yaşatmayı amaçlar (Yurdigül ve Zinderen, 2012). Bunu yaparken de olayın nasıl gerçekleştiğini anlatan dolaylı, doğrudan, hikâyeci gibi değişik anlatım tekniklerinden yararlanır. Yazar, haber kaynağının düşüncelerini doğrudan anlatımda değiştirmeden (ya da söylendiği gibi) aktarırken, dolaylı anlatımda anlamı ve özü bozmadan, yüklemi kip ve şahıs değişikliğine dönüştürerek aktarır. Hikâyeci anlatımda ise genellikle haber kipleriyle çekimlenen yüklemeler ile olay örgüsü ve akışı hareket halinde verilir (Kutlu, 2021; Turkedebiyati, 2021).

Sözcü gazetesinde 107 haberin 7'sinde (%6,5) doğrudan anlatım, 34'ünde (%31,8) dolaylı

anlatım ve 66'sında (%61,7) hikâyeci ve dolaylı anlatım kullanılmıştır. Hürriyet gazetesinde 160 haberin 4'ü (%2,5) doğrudan anlatım, 61'i (%38,1) dolaylı anlatım, 1'i (0,6) hikâyeci anlatım ve 94'ü (58,8) hikâyeci ve dolaylı anlatım şeklindedir. Sabah gazetesinde 277 haberin 42'si (%14,6) dolaylı anlatım, 17'si (5,9) hikâyeci anlatım ve 228'i (79,5) hikâyeci ve dolaylı anlatıma yer verilmektedir (Tablo 2). Her üç gazete de haberin sunumunda yüksek oranda tercih edilen üslup hikâyeci ve dolaylı anlatım özelliğidir. Esasen suç haberlerinin içeriğinde birden çok detay ve duygu vardır. Bu tür haberler, hikâyeci ve dolaylı anlatımın yanında doğrudan anlatımın özelliklerini de taşımaktadır.

Tablo 3. Haberlerde Kullanılan Görsel Simgeler

Simgeler	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Mağdurun fotoğrafı	16	31	58
Failin fotoğrafı	15	21	55
Mağdur ve failin fotoğ.	46	77	92
Olay yerinin fotoğ.	28	45	65
Kolluk kuvvetlerinin fotoğrafı	31	45	104
Toplam	136	219	374
Fotoğraf yok	15	11	38

Cinayet haberlerinde kullanılan ve simgeleştirilen fotoğraflar haberi daha anlaşılır ve çekici kılmak adına oldukça önemlidir. Yazı ile birlikte sunulan bir görsel, haberi açıklayan ve anlamlı kılan bir öge olarak okuyucunun duygu ve düşüncelerinde olay anını yaşatabilir. Kasten insan öldürme suçu ile ilgili yapılan 544 haberin 480'inde (%88,2) görsel simge olarak fotoğraf kullanılmıştır. Sözcü gazetesinde yer alan 136 fotoğrafın 46'sı (%33,9) mağdur ve faile, 31'i (%22,8) kolluk kuvvetlerine, 28'i (%20,5) olay yerine, 16'sı (%11,8) mağdura ve 15'i (%11) faile aittir. Hürriyet gazetesinde 219 fotoğraftan 77 fotoğrafta (%35,2) mağdur ve failin, 45 fotoğrafta (%20,5) olay yerinin ve kolluk kuvvetlerinin, 31 fotoğrafta (%14,2) mağdurun ve 21 fotoğrafta (%9,6) failin fotoğrafı bulunmaktadır. Sabah gazetesinde kullanılan 374 fotoğrafın 104'ü (%27,8) kolluk kuvvetlerine, 92'si (24,6) mağdura ve faile, 65'i (17,3) olay yerine, 58'i (15,5) mağdura ve 55 (%14,7) fotoğraf ise faile aittir (Tablo 3).

Her üç gazete de mağdur ve failin beraber yer aldığı görsellere daha çok yer vermektedir. Oysaki yapılan bir haberde özellikle mağdura ve olay yerine ait kullanılan fotoğraflara dikkat etmek gerekir. Mağdurun görseli buzlanarak kullanılsa da ölüm anına ya da olay yerini kanlı bir şekilde gösteren fotoğraf paylaşımı, geçmiş döneme ait fail ve mağdurun birlikte çektiği fotoğrafların kullanımı toplum nezdinde infial oluşturabilir ya da suçu sıradanlaştırabilir. Özellikle olay yerinin ya da mağdurun ölüm anını gösteren görsellerin kullanımının kısıtlanması gerekirken, suçu kesinleşmiş olan failin görseli ve isminin gizlenmeye çalışılması çelişkili bir durumdur. Bunun yerine suçu caydırmaya yönelik failin, kolluk kuvvetleri tarafından tutukluluk anını gösteren fotoğraflar tercih edilmelidir (Akdemir, 2020).

Tablo 4. Olaya Yönelik Tanıtıcı Bilgilerin Kullanılması

Anlatımlar	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Mağdurun ismi	9	7	18
Failin ismi	-	1	2
Mağdur ve Failin ismi	94	148	253
Mağdurun yaşı	20	21	49
Failin yaşı	4	10	21
Mağdur ve failin yaşı	50	104	227
Mağdurun mesleği	12	12	24
Failin mesleği	10	9	15
Mağdur ve failin mesleği	4	5	10
Olay yerinin adresi	13	11	46
Toplam	203	327	619

Her üç gazetenin haber sunumunda mağdurun ve failin isim ve yaş göstergeleri en çok tekrarlanan tanımlayıcı özelliklerdir. Yaklaşık Sözcü gazetesinde 203 özellikten %70,9'unda, Hürriyet gazetesinde 327 özellikten %77,0'sinde, Sabah gazetesinde 619 özellikten % 77,5'inde mağdur ve failin isim ve yaş verileri kullanılmıştır (Tablo 4).

Tablo 5. Haber Başlıklarında Kullanılan Temalar (Cümle Yapıları)

Temalar	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Açıklayıcı	22	34	72
Sansasyonel	82	119	181
Kinayeli	2	3	16
Mecaz	1	4	8
Toplam	107	160	227

Bir haberin başlığı merak uyandırmalı ve ilgi çekici olmalıdır. Ayrıca metnin kısa bir özetini içermelidir. Her üç gazete de okuyucunun dikkatini çekmek için daha ziyade sansasyonel nitelikli başlıkları tercih etmiştir. Sözcü gazetesinde 82 haberde (%72,6), Hürriyet gazetesinde 119 haberde (%74,3) ve Sabah gazetesinde 181 haberde (%65,3) sansasyonel başlığa yer verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Haberlerde Suçun Nedenleri

Temalar	Dağılım
Boşanma	24
Kıskançlık	52
Tartışma	69
Geçimsizlik	17
Ekonomik (miras, borç, alacak verecek, arazi)	25
Psikolojik	11
Husumet	30
Töre cinayeti	4
Hırsızlık	11
Diğer nedenler	34
Toplam	277

Suçun nedeni olarak 69 haberde (%24,9) tartışma, 52 haberde (% 18,8) kıskançlık, 34 haberde (%12,2) diğer nedenler, 30 haberde (%10,8) husumet, 25 haberde ekonomik (%9,0) ve 24 haberde (%8,7) boşanma olarak gösterilmiştir (Tablo 6). Bulgulara göre öldürme suçunun nedeni yüksek oranda tartışmadır. Ancak tartışmaların arka planında boşanma, kıskançlık ve ayrılma gibi gerekçelerin tartışmaya konu olduğu görülmektedir. Ekonomik ve sosyal anlamda yoksunluk sosyal yaşamda travmalara yol açarak bireyler arasındaki kişisel ve sosyal ilişkilerin zarar görmesine neden olmaktadır. Özellikle kadının boşanma, ayrılma gibi taleplerine karşın erkeğin sahip olma güdüsüyle hareket ederek kadın üzerindeki nüfuz alanını korumak istemesi failin cinayet eğilimini artırmaktadır (Yıldırım, 2018). Ayrıca husumet, ekonomik nedenler ve hırsızlık cinayet suçlarının diğer nedenleri arasındadır.

Tablo 7. İnsan Öldürme Haberlerinde Şiddet İçerikli Kavramlar

Temalar	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Vahşet/Vahşice	19	18	46
Cani	15	8	46
Dehşet	8	13	30
Katil	45	57	43
Canavar	1	-	28
Korkunç	13	15	41
Kan donduran	13	14	86
Tüyler ürperten	-	4	7
Toplam	114	129	327

Metnin içeriğinde ve özellikle başlıklarda kullanılan kan donduran, korkunç, cani vb. şiddet içerikli kimi kavramlar okuyucu tarafında olayın vahametini göstermek ve ilgi çekmek adına geçerli olsa da insan öldürme eylemini sıradanlaştırabilir. Ayrıca haber metinlerinde yer alan bu tür nitelermeler var olan olumsuzluğu iyice pekiştirebilir. Tablo 7'e göre sözcü gazetesinde 114, Hürriyet gazetesinde 129 ve Sabah gazetesinde 327 şiddet içerikli tema yer almıştır.

Tablo 8. Haberlerin Anlatım ve Sunum Şekillerinde Karşılaşılan Olumsuzluklar

Anlatımlar	Sözcü	Hürriyet	Sabah
Veri eksikliği	-	-	17
Abartı ve kişisel yorum	3	1	27
Kişisel yorum	1	3	16
Ayrıntılı anlatım	20	39	25
Tutarsız bilgi	1	1	8
Toplam	25	44	93

Tüm gazete haberlerinde karşılaşılan ilk olumsuzluk olay hakkında ayrıntılı bilgi verilmesidir. Sansasyonel söylemlerle cinayetin gerçekleşme şekline ve anına yönelik detaylı bilgi verilmesi okuyucu üzerinde korkuya ve paniğe neden olabilir (Akdemir, 2020). Suçu öğretmek teşvik edebilir. Sözcü gazetesinde 20 haber, Hürriyet gazetesinde 39 haber ve Sabah gazetesinde 25 haber ayrıntılı bir anlatımla yazılmıştır (Tablo 8).

Tablo 9. Haberlerin Bölgelere Göre Coğrafi Dağılımı

Bölgeler	Haber Sayısı
Marmara Bölgesi	116
Akdeniz Bölgesi	63
İç Anadolu Bölgesi	46
Ege Bölgesi	22
Karadeniz Bölgesi	14
Doğu Anadolu Bölgesi	8
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	8
Toplam	277

İnsan öldürme suçuna konu olan haberler bölgelerin nüfus popülasyonu ile doğrudan ilişkilidir. Suçların yaklaşık % 41,9 Marmara bölgesinde, % 22,7 Akdeniz bölgesinde, % 16,6'sı İç Anadolu bölgesinde, % 8,0'i Ege bölgesinde, % 5,0'i Karadeniz bölgesinde ve % 5,8'si Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde işlenmiştir (Tablo 9).

Tablo 10. Fail ve Maktul Arasındaki Yakınlık Derecesi

Fail	Haber Sayısı
Eşi	66
Çocuğu	21
Eski eşi	21
Kardeşi	13
Sevgilisi	37
Akrabası	22
Arkadaşı	15
Tanıdık biri	56
Kimliği belirsiz	26
Toplam	277

Fail ve maktul arasındaki yakınlık derecesinin büyük oranda kadının eşi, sevgilisi veya eski eşi olduğu görülmektedir. Kadın cinayetlerinin periyodik olarak artması bu sonucu desteklemektedir. Haber konusu olan 277 cinayetin 87'si (%31,4) maktulün eşi ya da eski eşi, 37'si (%13,3) sevgilisi

tarafından gerçekleştirilmiştir (Tablo 10). Erkeğin kadın üzerinde egemen güç olma arzusu ve kıskançlık eğilimi kadın cinayetlerine olan eğilimi artırmaktadır. Yakınlık derecesi bakımından diğer en yüksek oran, maktulün tanıdık aracılığı ve akrabalık bağı ile cinayetlerin gerçekleşmesidir.

Nitel İçerik Analize Yönelik Bulgular

Haber metinlerinde kullanılan dil ve anlatım biçimi; haberin içeriği, mağdur ve faile yönelik tanımlayıcı özellikler, suçun konumlandırılışı ve sunumu başlığı altında incelenmiştir.

Haberin İçeriği ve Niteliği

Görsel ve yazılı basında bir haberin içeriğini ve türünü; açıklayıcı, sansasyonel-abartılı, dramatik-trajik, olumlu ve olumsuz ya da öznel ve nesnel haber gibi birden çok başlık altında sınıflamak mümkündür.

Açıklayıcı ve yorumlayıcı haberde yazar, haberi ilginç ve anlaşılır kılmak için yazıya kişisel görüşlerini ve yorumlarını dahil edebilir. Haberin ayrıntılarına ulaşmak için nasıl ve niçin sorularını sorabilir (Bülbül, 2001; Tokgöz, 2019).

Eşinin kendisini terk etmesini sindiremeyen 27 yaşındaki Ramazan Akpınar, sabahın erken saatlerinde kayınbabasının evine gitti. Önce kapıyı açan kayınbabasını [...] öldürdü (15 Ekim 2020, Sabah). Aylin Hoca'nın feci şekilde can verdiği vahşi cinayetin birçok koldan ilerleyen şeytani bir plan olma ihtimali gündeme geldi (31 Aralık 2020, Sabah). Melehat Ayhan ile yıllar önce evlenmek istemesine rağmen evlenemeyen Mehmet Köse [...] Köse ile Ayhan'ın başka kişilerle evlendikleri halde görüşmeyi sürdürdükleri, ikili arasında çıkan tartışmanın sonucunda olayın kavgaya dönüştüğü... (14 Şubat 2020, Hürriyet).

Dramatik-trajik haberler, okuyucuya acı, gözyaşı, hüznün gibi duygusal öğelerin sunulduğu yazılardır. Toplu kayıpların neden olduğu trajik olaylar, intihar olayları dramatik-trajik haberlere örnek verilebilir.

10 yıllık eşi Fatiha Mazouzi'yi boğarak öldüren Cezayirli koca Hichem Rached... (31 Aralık 2020, Sabah). Düzce'nin Cumayeri ilçesinden çok acı bir haber geldi. Bilinmeyen bir nedenle eşiyle tartışan Ziya Pirdal, tartışmanın ilerlemesinden sonra eşi Özlem Pirdal'ı defalarca bıçaklayarak öldürdü (17 Şubat 2020, Hürriyet). 18 gün sonra cansız bedenine ulaşılan 4 yaşındaki Leyla Aydemir davasında, amca Yusuf Aydemir'in ağırlaştırılmış müebbet hapis... (4 Kasım 2020, Sözcü).

Günümüzde yazılı ve görsel medya, kar amacıyla okuyucu kitlesini artırmak için özellikle ilgi çekici olan şiddet suçu haberlerini *sansasyonel ve abartılı* bir şekilde vermektedir. Bir anlamda ticari rekabet nesnel haberciliğin önüne geçmiştir.

Pınar Gültekin cinayeti ile ilgili son dakika kan donduran ayrıntılar! Cemal Metin Avcı, cinayeti göstere göstere anlattı! (24 Aralık 2020, Sabah). Beyoğlu'nda korkunç infaz! 17 yaşındaki genç iş yeri önünde öldürüldü (9 Mart 2020, Hürriyet). Ankara'da kan donduran cinayet! (13 Şubat 2020, Sözcü).

Olay Yerine ve Taraflara Yönelik Nitelikler

Şiddet içerikli haberlerde, haber hakkında merak uyandırmak ve okuyucunun ilgisini çekmek için taraflara ait yaş, cinsiyet, isim, medeni durum, meslek gibi sosyo-demografik bilgilerin yanında, özellikle mağdur ve failin beraber çekildikleri fotoğrafın, olay yerinin ayrıntılı adresinin ve olayın saati gibi çok sayıda detaylı bilginin ve ayırıcı niteliklerin okuyucu ile paylaşılması cinayeti sıradanlaştırarak meşrulaştırabilir.

Eşini, kayınvalidesini ve kayınpederini öldürmüştü! Astsubay hakkında karar. Olay, 9 Temmuz 2019 günü, Seyhan ilçesi 2000 Evler Mahallesi'ndeki 12 katlı apartmanın 11'inci katında meydana geldi (12 Aralık 2020, Hürriyet). Olay, Isparta'da 17 Kasım 2019 saat 10.00 sıralarında Davraz Mahallesi'nde meydana geldi [...] Eniştesi Uzman Çavuş Erkan Öztürk ile eşi Ebru Öztürk'ü evlerinde silahla vurarak öldüren katil zanlısı polis memurunun yakalanması için çalışma başlatıldı (15 Ocak 2020, Sözcü).

Suçun Konumlandırılışı ve Sunumu

Günümüzde gelişen teknolojik gelişmelere bağlı olarak kitle iletişim araçlarının nüfuz alanı ve insanlar üzerindeki etki derecesi her geçen gün artmaktadır. Dahası kültürleme döneminde yer alan genç birey için, aileden ziyade medyadan edilen bilgiler kişilik özelliğinin gelişmesinde daha belirleyici olmaktadır. Diğer bir deyişle bireyin davranışı, tutumu, inancı gibi insana özgü pek çok değer kabulü ve reddi aşamasında kitle iletişim araçlarının önemli bir gücü bulunmaktadır. Bu nedenle son dönemlerde artan

şiddet suçları üzerinde medyanın etkisinin olup olmadığı tartışma konusu yapılmaktadır. Tartışmalar medya suçu öğretebilir mi? Ya da kitle iletişim araçlarının şiddet üzerindeki etki derecesi nedir? Soruları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle görsel medyada suçun nasıl işlendiğinin ayrıntılı bir şekilde anlatımı, aynı olayın defalarca tekrarlanması şiddet suçunun öğrenilmesine ve sıradan bir davranış olarak algılanmasına yol açabilir.

Aynı zamanda bu tür haberlerin sunum şekli okuyucu üzerinde nefret, korku duygularının artmasına ve bu suçların başkaları tarafından taklit edilmesine sebep olabilir (Clarke ve Eck, 2009). Zira şiddet ya da suç, taklit ve gözlem yoluyla öğrenilebilir ve benimsenebilir. Özellikle genç bireylerin internette ayrıntılı olarak izlediği ve gözlemlediği olayları taklit etme konusunda doğuştan gelen eğilimleri olabilir. Gerçek yaşamda aynı ya da benzer durumla karşılaştığında, izlediği şiddeti davranışında yol gösterici olarak kullanabilir (Carter ve Weaver, 2003; Huesmann, 2007; Murray, 2008; Nar, 2014; Vito ve Maahs, 2015).

Cani kocanın karısını öldürücü 6 bıçak darbesiyle yaraladıktan sonra ellerini yıkadığı, Yıldız'ın aldığı darbeler sonucunda ölmeme ihtimaline karşı da başına 4 tane torba geçirerek soluksuz kalmasını sağlamak istediği, torbalardan üçünün de düğümlü olduğunun... (18 Aralık 2020, Sabah). Pınar'ı çıkan kavgada elleriyle boğup öldürdüğünü, cesedini bağ evindeki varile koyup yaktığını, üzerine de beton döktüğünü... (8 Ekim 2020, Hürriyet). Eşimin sağ elini tutarak bıçağı sol sırtına sapladım. Bıçak tam olarak sol sırtına girmedi. Bıçaklandıktan sonra yan şekilde kanepeye düştü[...] Bıçağı kalp kısmına doğru sapladım. [...] Öldüğünü anlamama rağmen bıçağı tekrar... (15 Nisan 2020, Sözcü).

Özellikle kamuoyunun ilgisini çeken şiddet suçu haberleri, aynı ya da benzer sözcüklerle tekrar tekrar okuyucularla paylaşılmaktadır. Zira failin düşüncelerinin ve yaptığı eylemin haber metninde baskın bir figür olarak sürekli vurgulanması, olayın magazinleşerek perdelenmesine neden olabilir. Aynı olarak bireyin medyada şiddet içerikli unsurlara sıklıkla maruz kalması, şiddet suçunun gündelik yaşamda her an karşılaşılan olağan bir davranış olarak kabul edilmesine yol açabilir. Diğer bir deyişle medyada şiddet suçuna yönelik üretilen mesajların ve görüntülerin abartılarak uzun süreli tekrar edilmesi, izleyici tarafında medyada gördüğü mesajların gerçek dünyayı yansıttığı izlenimi verebilir. Gerçeğin çarpıtılması okuyucu üzerinde korku, endişe ve şüphe duygularının artmasına, inançları ve davranışları üzerinde çok sayıda olumsuz etkiye neden olabilir (Gökulu, 2020; Huesmann, 2007; Carnagey ve Anderson, 2014; Le Bon, 2016; Uysal, 2006). Yaklaşık bir haberin bir aylık periyodik dönemde tekrarlama sıklığı Sabah gazetesinde beş kez olurken, Sözcü ve Hürriyet gazetesinde dört kez olmaktadır.

Pınar Baykan cinayetinde şoke eden detay! Bankacı eşini öldüren sanık için karar! Bankacı eşini 20 aylık kızının yanında öldürmüştü (5 tekrar, Sabah). Kızının acısına daha fazla dayanamadı! Eşi tarafından bıçaklanarak öldürülen kadının ailesi konuştu (4 tekrar, Hürriyet). Eşini bıçaklayarak öldürmüştü cinayeti itiraf etti[...] Eşi tarafından katledilen Pınar Umay'ın ailesinden ilk açıklama (4 tekrar, Sözcü).

Ayrıca suç ve fail arasında nedensellik ilişkisi kuran nitelemeler, failin olay üzerindeki etkisini sınırlandırarak failin cinayeti belli bir gerekçe ile işlediği algısını oluşturabilir. Bu durum suçun normalleşmesine ve teşvik edilmesine neden olabilir.

Ankara'da kendisini aldattığı gerekçesiyle 15 yıllık eşi Pınar Çaçan'ı... (9 Aralık 2020, Sabah). Boşanma davası açtığı ve başlamak istemediği gerekçesiyle... (17 Kasım 2020, Sabah). Eşini kendisini aldattığı için... (19 Nisan 2020, Hürriyet). Kıskançlık nedeniyle aralarında çıkan kavgada... (22 Temmuz 2020, Hürriyet). Cani baba, erkek arkadaşı olduğunu öğrendiği için kızını öldürdüğünü söyledi (13 Şubat 2020, Sözcü). İzmir'in Konak ilçesinde alacak verecek meselesi nedeniyle... (23 Şubat, 2020, Sözcü).

SONUÇ

Cinayet suçlarının ekonomik, psikolojik ve kültürel pek çok nedeni olabilir. Kitle iletişim araçları bu nedenlerden birisi olabilir mi? Bu hala tartışılmaktadır. Medyanın şiddet suçuna neden olabileceğine yönelik tam bir uzlaşıdan bahsetmek mümkün değildir. Diğer bir deyişle tek başına medyayı cinayetlerin temel nedeni olarak göstermek yanıltıcı olabilir. Ancak bu demek değil ki kitle iletişim araçları masumdur. Buda söylenemez. Özellikle görsel imgelerden kurulu medyanın insanlar üzerindeki etkisi tartışmasızdır. Günümüz koşullarında görsel ve işitsel öğeleri ile kitle iletişim araçları, insan yaşamının her alanında-bireyin davranış ve tutumlarında, inanış ve kabullerinde- önemli bir güç haline gelmiştir. Sahip olduğu etki alanı ile medya, belli bir ölçüde, hatta çoğu zaman insanların sosyal ve siyasal yaşamını dizayn etmekte, kültürleri,

algıları değiştirerek insanların zihinlerini yeniden inşa edebilmektedir.

Bu anlamda kitle iletişim araçları belirli bir suçu farkındalık oluşturarak önleyebildiği kadar, aynı zamanda bayağılaştırma ve yayma konusunda yönlendirici ve etkili olabilir (Çiçek, 2015). Örneğin yakın zamanda kadın cinayeti işleyen ve yakalanan kişiye gazetecinin cinayeti neden işlediğiniz sorusuna failin, bir ay önceki cinayete atıfta bulunarak “hiç televizyona ve internete bakmıyor musun? [...] cinayetini izleyin/okuyun neden işlediğimi anlarsın, benimki de aynı” söylemi oldukça manidar bir cevaptır. Ya da bir bireyin eski eşini tehdit ederken, görsel medyada sıklıkla gündem oluşturan bir kadın cinayetine atıf yaparak “izle bak [...] senin de sonun bu cinayet gibi olacak” tarzı söylemler veya sevgilisini öldüren bir kişinin, cinayeti işlemeyen kısa süre önce cep telefonu internet arama motorunda, çok sayıda cinayet haberlerini izlediğinin belirlenmesi, aslında internet haberciliğinin birey üzerindeki etki derecesini göstermesi bakımından önemli örneklerdir. Dolayısıyla televizyon programlarında ve internet haberciliğinde, abartılı kavramlarla ve görsel simgelerle şiddetin ve suçun tasvir edilerek sıklıkla gündeme getirilmesi, şiddeti ve suçu teşvik edici etkiye neden olabilmektedir.

Bakıldığında cinayet suçu ile ilgili en fazla haberin yapıldığı gazete Sabah gazetesidir. Onu sırasıyla Hürriyet ve Sözcü gazeteleri izlemektedir. Haberlerin sunumunda her üç gazete içinde en temel olumsuzluk özellikle başlıklarda sansasyonel içerikli dehşet, vahşet, korkunç vb. temaların kullanılmasıdır. Örneğin kan donduran cinayette şok ifade (2 Aralık 2020, Sabah), İstanbul'da dehşet! (8 Haziran 2020, Hürriyet). Bu tür haber anlayışı gazeteye olan ilgiyi artırsa da okuyucu üzerinde korku, panik ve endişe gibi duyguların artmasına neden olabilir. Ayrıca olarak haberin sunumunda; kişisel yoruma yer verilmesi, abartılı ifadeler kullanımı, cinayetin nasıl işlendiğine yönelik her detayın ayrıntılı anlatımı, özellikle mağdura yönelik tanımlayıcı unsurların faile göre daha fazla tercih edilmesi (görseller, yaş...), mağdur ve failin birlikte çekildiği fotoğrafın kullanımı suçu öyküleştirerek sıradanlaştırabilir. Ayrıca cinayetin gerekçelendirerek sunulması, failin cinayetteki konumunu azaltarak desteklenmesine ve şiddetin meşrulaştırılmasına neden olabilir. Dahası bu tür haber anlayışı, şiddete eğilimli bireyler tarafından pozitif bir değer olarak algılanabilir.

En temel haliyle medyada sunulan cinayet suçları, insanları şiddet dolu bir sosyal çevre içinde yaşadıklarına inandırabilir, hatta bunun gerekli olduğunu düşündürebilir. Bu durum insanların bilinç yapısında yerleşik bir şiddet kültürünün oluşmasına ve yaşamlarını endişe içinde kurgulamasına yol açabilir (Nar, 2014; Taylan, 2011). Özellikle internet medyasını sıklıkla kullanan genç bireyler bu etkiye daha fazla açıktır. Sonuç olarak medyanın (internet haberciliğinin) suç ilişkisini ortaya koyan araştırmalar, daha ziyade çocuk ve ergen bireyler üzerine yapılmıştır. Bu durum medyanın şiddet suçuna etkilerini görebilmek adına sınırlı bilgiler verebilir. Dolayısıyla nitel araştırmalar yanında, örneklem sayısının geniş ölçekte kullanıldığı genç ve erişkin bireyler üzerinde yapılacak nicel araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ajans Press. (2021). *Türkiye’de En Çok Ziyaret Edilen İnternet Siteleri*. <https://ajanspr.com.tr/turkiyede-en-cok-ziyaret-edilen-internet-siteleri/>
- Akdemir, K. (2020). *Türk Medyasında Kadın Cinayetleri*. Ankara: SETA Vakfı Yayınları.
- Anderson, C.; Berkowitz, L.; Donnerstein, E.; Huesmann, L.; Johnson, J. and Linz, D. (2003). The Influence of Media Violence on Youth. *Psychol Sci Public Interest*, 4(3): 81-110.
- Burton, G. (1995). *Medya Analizlerine Giriş: Görünenden Fazlası* (çev. N. Dinç). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Bülbül, A. (2001). *Haber Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Callanan, V. (2012). Media Consumption, Perceptions of Crime Risk and Fear of Crime: Examining Race/Ethnic Differences. *Sociological Perspectives*, 55(1): 93-115.
- Carnagey, N. and Anderson, C. (2014). Theory in The Study of Media Violence: The General Aggression Model. In D. Gentile (Ed.), *Media Violence and Children: A Complete Guide for Parents and Professionals* (pp. 87-106). Westport: Praeger Publishing.
- Carter, C. and Weaver, C. (2003). *Violence and The Media*. Philadelphia, PA: Open University Press.
- Centerwall, B. (1992). Television and Violence: The Scale of The Problem and Where to go From Here. *JAMA*, 267(22): 3059-3063.

- Ceyhan, S. (2014.). Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin ve Görsellerin İncelenmesi [Uzmanlık Tezi]. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Choe, J. (2008). Income Inequality and Crime in The United States. *Economic Letters*, 101(1): 31-33.
- Clarke, R.V. and Eck, J. E. (2009). *Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Small Steps*. Office of Community Oriented Policing Services.
- Cohen, L.; Manion, L. and Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. Routledge.
- Corbin, J. and Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Çiçek, H. (2015, 15 Mart). *Nefret Suçların Oluşumunda Medyanın Etkisi*. <https://hasanbasrici-ciwak.blogspot.com/2015/03/nefret-suclari-ve-nefret-suclarinin.html>
- Donnerstein, E. and Linz, D. (1995). The Media. In J. Wilson and J. Petersilia (Eds.), *Crime* (pp. 237-266). San Francisco, CA: Institute for Contemporary Studies Press.
- DW.COM. (2021, 8 Nisan). Nüfusa Göre Tutuklu Oranında Türkiye Avrupa Birincisi. <https://www.dw.com/tr/n%C3%BCfusa-g%C3%B6re-tutuklu-oran%C4%B1nda-t%C3%BCrkiye-avrupa-birincisi/a-57133469>
- Erdoğan, İ. (2006). Türkiye’de Ulusal ve Yerel Gazetelerin Habercilik Anlayışları: Deprem Haberlerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Selçuk İletişim*, 4(3): 52-64.
- Ericson, R. (1991). Mass Media, Crime, Law, and Justice: An Institutional Approach. *The British Journal of Criminology*, 31(3): 219-249.
- Ferguson, C. (2010). Media Violence Effects and Violent Crime: Good Science or Moral Panic? In C. Ferguson (Ed.), *Violent Crime: Clinical and Social Implications* (pp. 37-56). Sage.
- Gökulu, G. (2020). İnternet Gazete Haberciliğinde Kadın Cinayetlerinin Sunumu: Hürriyet, Sabah, Sözcü Gazeteleri Örneği. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(37): 2070-2080.
- Huesmann, L. (2007). The Impact of Electronic Media Violence: Scientific Theory and Research. *Journal of Adolescent Health*, 41(1): 6-13.
- Independent. (2021, 11 Kasım). Türkiye’de Televizyon İzleme Süresi Dünya Ortalamasının Üzerine Çıktı, 4,5 Saati Aştı. <https://www.indyturk.com/node/434741/haber/t%C3%BCrkiyede-televizyon-izleme-s%C3%BCresi-d%C3%BCnya-ortalamas%C4%B1n%C4%B1n>
- Ishikawa, S. and Raine, A. (2002). Behavioral Genetics and Crime. In J. Glicksohn(Ed.), *The Neurobiology of Criminal Behavior* (pp. 81-110). Kluwer Academic Publishers.
- Jensen, G. (2001). The Invention of Television as a Cause of Homicide: The Reification of Aspurious Relationship. *Homicide Studies*, 5(2): 114-130.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu (KCDP). (2021). <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu>.
- Kelly, M. (2000). Inequality and Crime. *Review of Economics and Statistics*, 82(4): 530-539.
- Kutlu, A. (2021, 11 Ağustos). *Haber Toplama ve Yazma Teknikleri*. http://adnankutlu.com/radyove-televizyon/Haber_Toplama_ve_Yazma_Teknikleri.pdf
- Le Bon, G. (2016). *Kitleler Psikolojisi* (çev. H. Can). Ankara: Tutku Yayınevi.
- Medya Takip Merkezi. (2021). *Pandemi Döneminde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Artarken, Kadın İstihdamı Haberleri Azaldı!* <https://medyatakkip.com.tr/nd/pandemi-doneminde-kadina-yonelik-siddet-haberleri-artarken-kadin-istihdami-haberleri-azaldi-17.html>
- Morley, K. and Hall, W. (2003). *Is There a Genetic Susceptibility to Engage in Criminal Acts? Trends and Issues in Crime and Criminal Justice No. 263*. Australian Institute of Criminology.
- Murray, J. (2008). Media Violence: The Effects Are Both Real and Strong. *American Behavioral Scientist*, 51(8): 1212-1230.
- Nar. M. Ş. (2014). The Effect of Media as a Tool of Popular Culture on Crime. *Journal of Studies in Social Sciences*, 9(1): 1-21.

- Nar, M. and Nar, M. Ş. (2019). An Updated Assessment of The OECD's Quality of Life Index. *Problemy Ekorożwoju-Problems of Sustainable Development*, 14(1): 7-18.
- Olson, C. (2004). Media Violence Research and Youth Violence Data: Why Do They Conflict? *Academic Psychiatry*, 28(2): 144-150.
- Palmen, R. ve diğerleri. (2020). *WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye*. Women Against Violence Europe, Notus Applied Social Research.
- Reiner, R. (2007). Media Made Criminality: The Representation of Crime in The Mass Media. In M. Maguire, M. Morgan and R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology* (pp.376-416). Oxford University Press.
- RTÜK. (2018). *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması*. https://www.rtuk.gov.tr/televizyon_izleme_egilimleri_arastirmasi_2018/335
- SaferSpaces. (2020, June 6). *What Is Violence?* Saferpaces.org: <https://www.saferpaces.org.za/understand/entry/>
- Savage, J. (2004). Does Viewing Violent Media Really Cause Criminal Violence? A Methodological Review. *Aggression and Violent Behavior*, 10(1): 99-128.
- Sözcü. (2020, 25 Ağustos). *İşte Türkiye'nin İnternet Karnesi*. <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/iste-turkiyenin-internet-karnesi-6005798/>
- Surette, R. (2010). *Media, Crime, and Criminal Justice: Images, Realities, and Policies*. Wadsworth Publishing.
- Taylan, H. H. (2011). Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26: 355-367.
- Timisi, N. ve Dursun, Ç. (2003). *Medya ve Deprem: 17 Ağustos 1999 Depreminin Medyada Temsili*. Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yayınları.
- Tokgöz, O. (2019). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Turkdebiyati. (2021, 5 Mart). *Doğrudan Anlatım, Dolaylı Anlatım Nedir?* <https://www.turkdebiyati.org/dogrudan-ve-dolayli-anlatim/>
- UNODC. (2019). *Global Study on Homicide*. United Nations Office on Drugs and Crime.
- Uysal, M. (2006). *Medya ve Şiddet*. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu. Ankara.
- Vito, G. and Maahs, J. (2015). *Criminology: Theory, Research, and Policy*. Jones & Bartlett Learning.
- Warburton, W. (2014). Apples, Oranges, and the Burden of Proof – Putting Media Violence Findings into Context. *European Psychologist*, 19(1): 60-67.
- Wertz, J.; Caspi, A. and Belsky, D. (2018). Genetics and Crime: Integrating New Genomic Discoveries into Psychological Research About Antisocial Behavior. *Psychological Science*, 29(5): 791-803.
- Wikipedia. (2021, March 6). *Türkiye'de Kadın Cinayeti*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_kadın_cinayeti
- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: WHO publications.
- World Health Organization. (2021, March 9). *Violence Against Women*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail>
- Yıldırım, S. (2018). Türkiye'de Son On Yılda İşlenen Kadın Cinayetleri Üzerine: Sebep, Sonuç ve Öneriler. *Mecmua*, 3(6): 1-12.
- Yurdigül, Y. ve Zinderen, İ. (2012). Yeni Medyada Haber Dili: Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2(3): 81-91.
- Zimring, F. and Hawkins, G. (1996). Is American Violence a Crime Problem? *Duke Law Journal*, 46(1): 43-72.